

Vodstvo naše pokrajine — v slovenskih rokah

General Leon Rupnik imenovan za predsednika deželne uprave
Slovesno umeščenje novega predsednika v vladni palači

Der Gauleiter und Reichsstatthalter hat in seiner Eigenschaft als Oberster Kommissar in der Operationszone Adriatisches Küstenland mit einem Erlass vom 20. September 1943 für die Verwaltung der Provinz Laibach den Chef der Provinzialverwaltung eingerichtet und zum Präsidenten der Verwaltung den Bürgermeister der Stadt Laibach, Divisionsgeneral Leo Rupnik bestellt.

General
Leon Rupnik

Novi deželni predsednik se je rodil 10. avgusta 1880. v Lokvah na Primorskem. Šole je obiskoval v Idriji, št. Pavlu in Ljubljani, dokler ni leta 1895. vstopil v pehotno kadetško šolo v Trstu. V avgustu leta 1899. je Rupnik bil že dodeljen kot kadet-častnik hrvaškemu varaždinskemu pehot. polku št. 16. Leta 1907. je bil pozvan v vojno šolo na Dunaju. Do srede leta 1911. je opravljal, potem ko je že napredoval do stotnika, četno službo po četah najrazličnejših polkov. Med svetovno vojno je v zimski leta 1916-17 bil premeščen na podlagi spontane prošnje, izrečene med mostvom nekega armadnega zbora, kot major v generalni štabi generalnega feldmaršala Hötendorfa. V juliju 1918. je bil imenovan za šefa štaba v vojni tuki v Boki Kotorski. Leta 1919. je bil prevzel v jugoslovansko vojsko, v kateri je v nadaljnjih letih napredoval do divizijskega generala. Divizijski general Rupnik je bil imetnik različnih visokih odlikovanj avstro-ogrske armade in tudi nosilec železnega križa druge stopnje. Železni križ druge stopnje je prejel divizijski general Rupnik 1. 1917., ko se je udeleževal bojev s četami Kerenskoga. V septembru leta 1941. so komunistični zločinci izvršili na divizijskega generala Rupnika v Ljubljani atentat, pri katerem pa se je general Rupnik čudežno rešil. 3. junija leta 1942. je postal divizijski general Rupnik ljubljanski župan. To častno in odgovorno mesto je zasedel general Rupnik v času, ko je bila naša Ljubljana in Ljubljanske pokrajine odvisna od čvrste roke in od treznega ter razsodnega vodstva vse javne uprave, zlasti ljubljanskega mesta.

Vodil je upravo slovenske prestolnice vse do včeraj, ko je bil imenovan za deželnega predsednika, torej na še bolj odgovorno in za našo usodo še važnejše mesto.

Pokrajinski vodja in državni namestnik je v svoji lastnosti kot najvišji komisar v operacijski zoni Jadransko Primorje s svojim odlokom z dne 20. septembra 1943 za upravo Ljubljanske pokrajine ustanovil mesto načelnika pokrajinske uprave in za predsednika uprave imenoval ljubljanskega župana, divizijskega generala Leona Rupnika.

Včeraj ob dveh popoldne so bili zastopniki vseh slovenskih listov poklicani v vladno palačo, kjer jim je državni propagandni vodja za Koroško dr. Lapper prebral gornji, za Slovence nad vse važni zgodovinski odlok. Nato je novi predsednik deželne uprave general Leon Rupnik prebral naslednji razglas:

SLOVENCİ IN SLOVENKE!

Po ukazih Vodje velike nemške države je okrožni vodja in državni namestnik Koroške kot vrhovni komisar operacijske zone »Jadransko primorje« postavil lastno deželno upravo za Ljubljansko pokrajino ter je nam Slovence s tem dana možnost, da svojo usodo še med to vojno sami vzamemo v svoje roke ter si z razumom, z marljivim delom, s strogo disciplino, s smislom za socialno poštenost in z lojalnostjo ustvarimo one pogoje, ki naj slovenskemu narodu v družini narodov nove Evrope zagotovo obstoj in srečno bodočnost.

Po neznanskem trpljenju, ki so nam ga prizadeli s sovražniki Evrope tajno zvezani izdajalci, strahopetni Badoglijevi in njihovi priskledniki ter domači boljševiški razbojniki in požigalci, bo pač sleherni pošten Slovenec uvidel, da nas bodo k miru, redu, konstruktivnemu delu in k vsakdanjemu kruhu spet privedle samo strpnost z vsemi sosednjimi narodi, trdna bratska vzajemnost v naši lastni narodni skupnosti in pa tudi zaupljivo sodelovanje z nemško vojno silo, ki smo sedaj pod njeno zaščito.

Če bomo vse svoje moči naveli v tem smislu, lahko zanesljivo upamo, da gre slovenski narod srečni bodočnosti naproti v vsej svoji celoti.

Te naše naloge ogrožata samo dva sovražnika: boljševizem, ki nas za judovsko vladno sveta hoče podlačiti do topih robotov brez duše in Boga, z njim pa plutokracija, ki bi nam za judovsko blaginjo rada ukradla še to boro malo, kar imamo. Proti tem dvema sovražnikom, ki se s njima ob svojih zaveznikih bo-

juje nemška vojna sila na evropskih frontah, se moramo mi z vsemi sredstvi boriti v ozkih mejah naše domovine, da si po vzpostavitvi varnosti ustvarimo tak mir, red in delavnost, da nam bo zagotovljena obnova in življenje v naši lepi domovini.

Jamstvo za uspeh tega boja in za bodočnost našega naroda, ki bo iz tega boja vzklikal, nam daje genialni vodnik boja za srečo vseh mladih evropskih narodov, ki jim je za čast in obnovo, — Vodja velike nemške države Adolf Hitler.

Pokrajinski upravi je poverjena dolžnost, naj vodi prebivalstvo pokrajine tako, da predvsem z lastnimi silami doseže tako trdnost in tak ugled, kakršno si je slovenski narod sam v svojem skoraj štirinajststoletnem življenju v srednjeevropskem prostoru med svojima dvema velikima sosednjima narodoma že pridobil s svojo delavnostjo, s svojo vztrajnostjo, s svojo prizadevnostjo, s svojo nadarjenostjo in s svojo trdno vero v Boga.

Na vseh poljih življenja, zlasti pa pri pokončevanju boljševiških razbojnikov na lastni zemlji, pri preskrbi dela in kruha za vse delavoljne, pri uveljavljanju socialne pravičnosti in pri obnovi naše razdrte domovine bo pokrajinska uprava storila svojo dolžnost. Tako vse Slovence in Slovenke, še posebno pa slovensko mladino, poziva k sodelovanju. Samo tako bo v novi Evropi mogla uspevati in bo prospevala naša slovenska narodna skupnost. Pustite tedaj vse malenkostne, jalove razprtije, ki so nam škodovala tako strahotno, postavite skupno blaginjo pred sebičnost, vrnite se na svoje domove k svojemu delu in pomagajte si sami, da nam tudi Bog pomaga.

Tiste pa, ki se ne bi ravnali niti po tem mojem klicu, bodo neusmiljeno zadržane trde vojne postavice za ta del Evrope odgovorne nemške vojne sile.

Predsednik pokrajinske uprave
div. general LEON RUPNIK.

veliko odgovornost v službi naroda, katerega sin ste, in istočasno tudi do nosilca usode Zahoda, Velike Nemčije in do njenega vodje.

Pri vpostavitvi miru in reda na področju Ljubljanske pokrajine bo Velika Nemčija v najkrajšem času tudi z vojaško silo odločilno prisilila na pomoč, prav tako tudi pri obnovi gospodarstva v tej deželi. Sicer pa bo za varnost in red in za napredek gospodarstva te dežele moral skrbeti domoljubno prebivalstvo s svojimi silami, naš vpliv pa se bo omejil izključno le na to, da bomo tej deželi zagotovili povezanost z veliko evropsko usodo.

Nimamo namena prebivalce te pokrajine siliti v vojaško službo, ne mislimo niti na nobena preganjanja ali zatiranja, pač pa moramo zahtevati, da ta pokrajina odkriže z vsemi silami podpre obnovo vseh panog gospodarstva, javne varnosti in uprave.

Vam, gospod predsednik, želim pri izpolnjevanju naloge, ki ste jo z današnjim dnem prevzeli, vso srečo in najboljši uspeh, kajti ta naloga je najlepša, kar jih more mož prevzeti, namreč naloga, kako domovino in svoj narod zopet rešiti bede in ju povesti v srečnejšo bodočnost.

Kar se pa tiče Vas, uradniškega osebjaja pokrajinske uprave, pa Vas slovesno vabim, da stojite gospodu predsedniku zvesto in lojalno ob strani. Pokrajinska uprava bo imela skrb, da bo zagotovila odgovarjajoče življenjske pogoje za prebivalstvo, kakor vojne razmere pač dopuščajo. Naloga osebjaja pa je, da vse svoje znanje in vse svoje sile postavi v službo zopetne prenovitve lastne domovine. Kar od Vas zahtevamo, je zopetna uvedba poštene, jasne in čiste uprave, ki nesebično in pravično služi celoti, takšne uprave, iz katere mora neizprosno in za vedno izginiti sleheren sled pohlepnosti in korupcije, takšne uprave, ki bo vredna tisočletnega izročila naše skupne zgodovine.

Besede novega
deželnega predsednika

Po govoru dr. Wolfseggerja je novi deželni predsednik spregovoril takole:

Herr Regierungspräsident!

Meine Herren!

In Namen aller meiner slowenischen Landsleute bitte ich Sie den tiefgefühltesten Dank entgegenzunehmen und dann dem Obersten Kommissar verdolmetschen zu wollen: für das Wohlwollen und die ausgiebige, aufrichtige Hilfe, welche Sie — Herr Regierungspräsident in Ihrer Ansprache dem slowenischen Volke seitens des Grossdeutschen Reiches in Aussicht gestellt haben.

Dem genialen Führer des deutschen Volkes aber, welcher für eine bessere Zukunft aller ehrenhaften und aufbauwilligen Völker Europas unermüdlich sorgt und kämpft, werden wir Slowenen dadurch danken, dass wir in unsere kleine Provinz alle Kräfte einsetzen werden, um die zwei Kampfinstrumente des jüdischen Menschheitsfeindes, den Plutokratismus und den Bolschewismus — in ehrlicher Mitarbeit mit der deutschen Wehrmacht nicht nur materiell, sondern auch geistig zu zerschlagen.

Exzellenca gospod knezoškoff!

Gospoda moja!

Iskreno Vas pozdravljam in se Vam zahvaljujem za udeležbo in pozornost pri moji umestitvi za predsednika pokrajinske uprave.

Tu navzočim predstavnikom cerkvene oblasti, predstojnikom uradov in visokim uradnikom pokrajinske uprave mi ni treba šele poudarjati pomena na ukaz Vodje velikonemške države ustanovljene lastne pokrajinske uprave.

Za slovenski narod je to dejanje prvi korak k ozdravljenju vseh ran, ki so mu jih prizadejali sovražniki Evrope in vsega človeštva, k obnovi strahotno razdejane domovine, k polaganju temeljnega kamna srečne in lepe bodočnosti, k povzgonu duha v zarjo novega časa, ki je že razkrinkal sleparstvo s zlatom ter postavil pošteno delo in njegove sadove na prvo mesto. Sloveštvu bo pa s pra-

vičnejšo razdelitvijo dela in tako pridobljenih dobrin naposled omogočil srečnejše življenje.

Vsi smo dolžni prizadevati si z vsemi silami za blagor našega naroda in tako tudi za blaginjo sosednjih nam narodov. Navodila za odsele bolj dinamični potek našega dela se bodo razvile po potrebi. V tem smislu Vas prosim, da svoje moči zastavite z vso silo. Za povečanje Vaše storitve s primernim prvim zvišanjem uradniških prejemkov tistih uradnikov, ki do zdaj niso imeli zadostnih prejemkov, sem že dobil ukaz. Za najbližji čas je to povišanje samo provizorij, bo pa kmalu dokončno in pravično urejeno za vse.

Slovesnosti svečanega umeščenja naše lastne pokrajinske uprave hočemo dati izraz s tem, da gremo takoj na delo ter se mu brez ovir birokratske razdelitve časa in brez navajenih nepotrebnih pomislekov posvetimo popolnoma za blaginjo slovenske narodne skupnosti.

Upam, da bodo tudi tisti italijanski gospodje, ki imajo namen ostati pri nas, prav tako zvesto izpolnjevali svojo dolžnost kakor do zdaj. Enako skrb kakor vsem drugim bo pokrajinska uprava posvetila tudi njim.

Čestitke
nemške vojske

Zatem je zastopnik vrhovnega poveljnika nemške vojske za Slovenijo in Istro polkovnik Oertel novemu deželnemu predsedniku čestital takole:

Gospod general! Po nalogu poveljnika nemških čet v Sloveniji in Istri gospoda generala Raupkeja, in kot poveljnik odseka Ljubljana Vam sporočam čestitke nemške oborožene sile. Gospod poveljnik posebno pozdravlja dejstvo, da je gospod pokrajinski vodja izbral prav Vas, gospod general.

Izrekam trdno upanje, da bo iz Vašega sodelovanja z odgovornimi nemškimi poveljstvi popolno izpolnjevanje visokih nalog, ki so Vam postavljene, zdaj doseglo višek v zadovoljitvi slovenskega ljudstva in v obnovitvi reda in miru.

Besede, ki so jih pri včerajšnjih dogodkih izrekli najodgovornejši nemški in domači ljudje, že same po sebi dovolj tehtno pričajo o pomembnosti tega dejanja. S tem da je bil za deželnega predsednika imenovan Slovenec, je uprava naše ožje domovine prešla v domače roke, kakor to zahtevajo sodobna načela o narodnih in življenjskih pravicah vseh ljudstev. S tem dejstvom so sredi vojne bile te pravice avtoritativno priznane tudi Slovincem, kar je neizbrisno in prav zaradi vojne ter naše dosedanje usode v njej posebno važno dejstvo.

V tem, da je vodstvo uprave v naši domovini prešlo v slovenske roke, vidimo vsi Slovenci v tem hudem času najzanesljivejšo poročilo za skorajšnjo obnovo reda, miru in varnosti, ki sta iz naše mučene domovine izginila po krivdi izdajalske italijanske vojske ter po zaslugi domačih tolovajev. Ti so se na pobudo prav te vojske organizirali, začeli z uničevanjem slovenskega imetja in življenja, sprožili na vse, zlasti pa na pošteno prebivalstvo, strahotno represalije s strani prav tistih, ki so organizacijo nereda pri nas ne le trpeli, temveč jo podpirali in oboroževali. Najzgodovnejši dokaz za to je izdajalsko vedenje italijanskih generalov po razglasitvi premirja. Zvezali so se z domačimi komunističnimi razbojniki, jim izročili skladišča in orožje, vodijo danes napade na neoborožene slovenske kraje in jih uničujejo s topovi, s katerimi bi jih po prisegi in po mednarodnem pravu morali braniti prav pred svojimi sedanji zavezniki.

Poleg tega vidimo Slovence v včerajšnjem dogodku še znamenje nečesa drugega. Zdi se nam, da je z obnovo slovenske uprave v naši deželi bil dan temelj in ustvarjeno jedro za novo politično in upravno organizacijo vsega našega življenja in da je s tem bil dan temelj tudi za splošno srečnejšo bodočnost našega naroda.

Možu, ki se je tako rekoč ob dvajseti uri žrtvoval za slovenski narod, da ga reši iz najstrašnejše stiske, v katero ga je pahnila vojna ter zločinska zarota raznih »vodstev«, zagotavljam podporo in sodelovanje vsega poštenega slovenskega naroda, ki hoče danes samo eno: ostati živ!

Umestitvena slovesnost v vladni palači

Dvorana vladne palače že dolgo ni videla zbranih zastopnikov oblasti ter stanov v tako napetem pričakovanju kakor včeraj popoldne, ko je bila za 16. uro napovedana slovesna umestitev generala Leona Rupnika za predsednika deželne uprave.

K slovesnosti so prihiteli prevz. knezoškof ljubljanski g. dr. Gregorij Rožman; general policije Brenner, zastopnik višjega načelnika policije in SS-oddelkov; polkovnik Oertel, zastopnik poveljnika nemških čet v Sloveniji in Istri; generalni konzul dr. Müller; dr. David in dr. Bisia; hrvaški konzul Salih Baljić; predsednik slovenske akademije dr. Milan Vidmar; rektor vseučilišča dr. Milko Kos; zastopniki ustanov ter višji uradniki in novinarji.

Koriški vladni predsednik dr. Wolfsegger je kot zastopnik vrhovnega komisarja dr. Rainerja imel naslednji govor:

Govor zastopnika
vrhovnega komisarja

»Ko se je, kakor tako često v zgodovini, barbarska človeška drhal iz vzhodnega prostora valila proti srednjeevropskemu prostoru — tedaj so to bili Avari — je l. 799. Karel Veliki, ki je prodiral z juga iz Furlanije ob Donavi navzdol, te azijske jezdece odločilno vrgel nazaj proti Madžarski.

Tedaj je ta veliki cesar, ki se mu je posrečilo združiti vso Srednjo Evropo, ustanovil mejno grofijo Furlanijo, ki je na jugu segala do gornje italijanske nižine,

na severu pa do Drave; severno od nje pa je osnoval vzhodno marko, ki se je raztezala do Blatnega jezera in gor do Donave.

L. 823. je bila mejna grofija Furlanija razdeljena v štiri marke, od katerih je ena obsegala Gorenjsko, druga pa Dolenjsko. Pozneje je bila ta dežela skoraj 500 let razcepljena v veliko število pokrajin, ki so jih vodili grofje Andechs-Meran, Eppensteinovalci, Spanheimci, Babenbergovci, briksenški in freisinski škofje ter cela vrsta drugih manjših oblastnikov. Poslednji Spanheimovec Ulrik III. je podedoval posestvi Babenbergovcev in se je že lahko po pravici imenoval gospod Kranjske.

Ko so Spanheimovci izumrli, je oblast nad Kranjsko prevzel Rudolf Habsburški, ki jo je l. 1282. izročil svojemu sinu Albrehtu. Poslej je bila Kranjska samostojno upravno ozemlje, ki je bilo vedno v okviru starega rimskega cesarstva nemške narodnosti; bila je samostojno upravno ozemlje, ki ga je Rudolf Ustanovnik l. 1364. povzdignil v vojvodino. Od te dobe dalje je vojvodina Kranjska ostala v zvezi z rimskim cesarstvom, dokler je to obstajalo, torej do leta 1806., in je ostala tudi v zvezi s Podonavjem, ki je v tem prostoru nadaljevalo dediščino rimskoneemškega cesarstva, avstrijske monarhije, dokler ni l. 1918. v novi svetovni nesreči neslutenege obsega tudi to srednjeevropsko veliko cesarstvo razpadlo in zapustilo splošno zmedo.

Če vam, gospodje, kličem v spomin te zgodovinske podatke, tedaj delam to zaradi tega, da bi vam pokazal, da je ta dežela že več kakor tisoč let delila usodo Srednje Evrope, in da ni nikdar v svoji zgodovini sodila v vzhodni prostor ali k Balkanu. Nasprotno je bila ta dežela mnogo stoletij eden najvažnejših branikov Zahoda, v katerega se je kar naprej zaganjal Vzhod, ter je posebno v turških vojnah za obrambo zahodne omike proti vzhodnim vdorom prelila nezaslišane potoke krvi in večje žrtve kakor večina drugih obmejnih dežel. Vendar pa si je hkrati pridobila in izoblikovala omiko, ki je to deželo dvignila daleč nad vse druge dežele jugovzhoda.

Ne bi se hotel spuščati v dogodeke te dežele od l. 1918. do današnjega dne. Saj to dvajsetletje predstavlja samo majhen izrez ogromnega preobrata v evropski usodi, preobrata, ki še ni zaključen.

Včerajšnji in današnji dan začneta zopet novo poglavje, ki bo odločilnega zgodovinskega pomena v zgodovini tega prostora. Z včerajšnjim dnem je bila usoda Ljubljanske pokrajine zopet izročena v roke in odgovornost domačega prebivalstva, za predsednika pokrajinske uprave pa je bil postavljen sin te dežele in sin slovenskega naroda.

Govornik je zdaj prebral odlok o imenovanju novega predsednika in nadaljeval:

»Z današnjim dnem prevzamete, gospod predsednik, vodstvo pokrajinske uprave. S tem ste prevzeli

